

Onder liberalen

*Tijdens het maken van de documentaire **Mark vs Rita - Hoe de VVD bijna ten onder ging** ontdekte programmamaker Jaïr Ferwerda dat de wonden nog niet geheeld zijn. Een reconstructie, door **Ferwerda** zelf.*

In het voorjaar van 2006 besloot de VVD dat het tijd was voor iets nieuws. Na het vertrek van fractievoorzitter Jozias van Aartsen moest de nieuwe leider niet in de achterkamertjes worden gekozen, maar open en eerlijk door de leden van de partij.

Onwetend en vol goede moed begon het bestuur onder aanvoering van voorzitter Jan van Zanen (de nieuwe burgemeester van Utrecht) aan deze verkiezing.

Mark Rutte stelde zich meteen kandidaat. Hij was voor veel Kamerleden, ministers en prominente VVD'ers de ideale leider. De partij kende Mark en Mark kende de partij. Hij had zijn carrière binnen de Liberalen zorgvuldig opgebouwd.

Rutte was op 21-jarige leeftijd drie jaar lang voorzitter van de JOVD geweest en ging vervolgens een tijdje het bedrijfsleven in. Tot Gerrit Zalm hem naar de landelijke politiek haalde, waar hij eerst staatssecretaris Sociale Zaken en later staatssecretaris op Onderwijs werd. En hij had

nog een groot bijkomend voordeel: hij was van een andere, jongere generatie.

Tijdens een overleg met VVD-bewindslieden en Kamerleden lichtte hij zijn besluit toe. Iedereen knikte instemmend. Dit was de juiste man.

Ook de toen immens populaire minister van Vreemdelingenzaken en Integratie, Rita Verdonk, kon zich in de kandidatuur van Rutte vinden. Zij vertelde dat ze er op dat moment geen behoefte aan had om de nieuwe leider van de partij te worden. Hans Hoogervorst, toen minister Volksgezondheid, herinnert zich zoveel jaar na dato dat Gerrit Zalm opgelucht adem haalde en zei dat Rita vooral de juiste beslissing had genomen.

Hierna bleef het lange tijd stil. Niemand binnen de VVD durfde het direct tegen Mark Rutte op te nemen. Sommige partijleden suggereerden zelfs, dat ze maar beter helemaal konden stoppen met deze door Hans Wiegel als

'belachelijke *Idols*-verkiezing' bestempelde procedure.

In die periode werkte ik voor het televisieprogramma *Barend & Van Dorp*. Voor de latenight talkshow struinde ik vaak door de Haagse wandelgangen op zoek naar gasten, verhalen en primeurs. Zelf nieuws maken en speuren naar scoops is de allergrootste uitdaging voor iedere Haagse televisieredacteur. Ik had een breed netwerk opgebouwd, want niets is voor veel politici verleidelijker dan optreden in een goed bekeken praatprogramma. Politiek is immers een banenmachine. En bij het opstellen van een nieuwe lijst, wordt evenzeer gekeken naar hoe vaak iemand in de media is geweest. Politici die het goed doen in de pers, komen over het algemeen hoger op de lijst te staan.

Met een VVD-Kamerlid had ik veel contact in die tijd: Jelleke Veenendaal. Als ik iets over de VVD wilde weten, ging ik altijd even bij haar op de koffie.

In Den Haag heb je altijd een paar van dat soort Kamerleden nodig om volledig op de hoogte te zijn van het laatste nieuws en de roddels binnen een fractie.

Jelleke was in die tijd een anoniem Kamerlid dat zich bezighield met volkshuisvesting en defensiepersoneel.

Niet echt de meest sexy portefeulles. En al helemaal niet voor de media.

Maar Jelleke viel wel op. Al was het alleen maar door haar veelal kleurige jurken en haar harde aanstekelijke lach, die je al van ver in de wandelgangen kon horen. Ze had een sympathiek voorkomen en was niet bang, een beetje het

MARK VS RITA. HOE DE VVD BIJNA TEN ONDER GING
MAANDAG, NEDERLAND 2, 21:10 UUR

Het documentaire tweeluik *Mark vs. Rita. Hoe de VVD bijna ten onder ging* gaat over de periode 2006/2007 binnen de VVD, toen zich een bittere strijd om de macht afspeelde tussen Mark Rutte en Rita Verdonk. Deel 2 volgt op maandag 23 december.

1 mei 2006: Rita Verdonk, Jelleke Veendelaal en Mark Rutte bij het lijsttrekkersdebat in Rotterdam. Tussen Verdonk en Veendelaal in campagneleider Ed Sinke.

PETER HIL/THALANSE/HOOGTE

type Erica Terpstra.

Ik had het met Jelleke op een dag op haar werkkamer over de lijsttrekkersverkiezing die gaande was en dat het eigenlijk maar niet van de grond wilde komen. 'Waarom stel jij je eigenlijk niet gewoon kandidaat?', zei ik. 'Gewoon, live in *Barend & Van Dorp*'.

Het kon toch niet zo zijn dat er geen tegenkandidaat van Mark Rutte voorhanden was. Dan zou het erg saai worden. Er moest toch ook wat te kiezen zijn voor de Liberalen, hield ik haar voor. En dit was een uitgelezen kans voor haar om zich te profileren. Anders zou ze waarschijnlijk roemloos ten onder gaan en mis-

schien op een onverkiesbare plek komen bij de volgende verkiezingen.

Mocht ze zich kandideren, dan zouden wij haar campagne en belevenissen blijven volgen bij *Barend & Van Dorp*.

De ogen van Jelleke begonnen te glinsteren. Ook medewerker Richard Bos zag wat

in het voorstel, want ook hij moest vrezen voor zijn baan, als Jelleke niet herkozen zou worden.

Jelleke ging er een lang weekend over nadenken en zou goed overleggen met haar man of ze zich in dit verkiezingsavontuur wilde storten. Die maandag belde ze me →

euforisch op. Ze was eruit. 'Jair, ik ga het gewoon doen!'

Ik had haar vooraf op het hart gedrukt dat ze haar plannen met niemand binnen de VVD mocht delen. Het hele voorlichtingsapparaat zou volledig in de kramp schieten, als ze hoorde dat Jelleke het tegen Mark wilde gaan opnemen.

Er zou dan natuurlijk door de hele VVD-top op haar ingepraat worden in de trant van: 'Waarom moet nou uitgerekend jij het opnemen tegen Mark Rutte? Je zit nog maar drie jaar in de Kamer, niemand kent je!' Ik was bang dat ze dan zou gaan twijfelen en deze scoop aan mijn neus voorbij zou gaan.

Jelleke hield haar mond. Ze had haar plannen alleen met wat getrouwen uit Purmerend, haar woonplaats, besproken die haar zouden helpen als ze campagne moest gaan voeren.

Op 23 maart 2006 maakte Jelleke live bij *Barend & Van Dorp* bekend dat ze een gooi wilde doen naar het lijsttrekkerschap. Er moest toch wat te kiezen zijn voor de leden, lichtte ze haar besluit toe.

Binnen de VVD waren ze verbijsterd. Waarom heeft ze ons dit niet eerder verteld? En belachelijk dat zij het tegen Rutte op wil nemen. Zo worden die verkiezingen toch nooit serieus genomen, klonk het van VVD-zijde.

Niemand feliciteerde Jelleke en de roddels achter haar rug om waren niet van de lucht. Ik hoorde een VVD'er zeggen: 'die vrouw heeft geen plaat voor haar kop, maar een dikke laag beton.' Ook was er nodige jaloezie bij collega-Kamerleden. Ze had zichzelf als een volslagen onbekend politicus toch zomaar even op

Jelleke Veenendaal op Prinsjesdag 2005.

de kaart gezet.

Vervolgens besloot ik met Veenendaal de docusoap *Jelleke, een politiek sprookje* te maken.

Ik stelde haar voor om, mochten mensen haar kandidatuur echt serieus willen nemen, ze toch echt de steun moest vergaren van maar een VVD'er, jawel, hét erelid Hans Wiegel. Jelleke vond het allemaal prachtig en ze deed overal vrolijk aan mee.

Op een druilerige avond gaf Wiegel een spreekbeurt in het land. In het filmpje zie je Jelleke, in haar beste outfit, in de auto op weg naar die lezing. Haar stem was als een voice-over onder de beelden gemonoteerd. De tekst hadden we voor Jelleke geschreven. 'Ik ben op weg naar Hans Wiegel. De imposante Wiegel. Mijn jeugdheld. Het voelt toch een beetje als een eerste verlieftheid, die ik ook voelde toen ik op de MULO zat.'

Na afloop van de lezing stormde Jelleke het podium op en vroeg vol trots aan hét erelid: 'Meneer Wiegel, wat vindt u eigenlijk van mijn kandidatuur?'

'Belachelijk!', antwoordde Wiegel kortaf. 'Maar u heeft een heel mooie blauwe jurk aan,' voegde hij eraan toe. Op het einde van het filmpje zag je Veenendaal beteuterd met een rode wijn in haar hand staan. Onder de beelden haar stem. 'Jammer, maar hij blijft

PETER HILZ / HOLLANDE HOOGTE

er niet meer aan te pas.

Tijdens de uitslag in het Okura-hotel in Amsterdam hadden 803 VVD-leden op haar gestemd, wat neerkwam op 3% van de stemmen.

Politiek is een hard vak. Nadat Jelleke een moedige poging naar de macht had gedaan, werd ze bij de volgende verkiezingen door de VVD op een onverkiesbare plek gezet. Ze bedankte voor die eer, verliet de politiek en verkoopt nu met haar man weegschalen.

In de documentaire zegt Jelleke op een bepaald moment dat er niet op te boksen viel tegen met name Mark Rutte. Hij was de gedroomde kandidaat van de partij en van de gevestigde orde. Er werd volgens haar alles aan gedaan om hem te laten winnen.

Met datzelfde gevoel loopt, zoveel jaar na dato, Ed Sinke ook nog rond. Sinke was destijds campagneleider van Rita Verdonk. Volgens hem werd Verdonk stelselmatig op allerlei manieren tegengewerkt door de partij.

Voor de documentaire leek het aardig om Ed Sinke en Frits Huffnagel (destijds campagneleider van Mark Rutte) weer eens samen te brengen in het Okura hotel te Amsterdam. Dit om het moment van de uitslag te herbeleven en terug te blikken op de campagne. Het liep anders dan gedacht.

De ontmoeting begon

allervriendelijkst. 'Waar zag ik je nou voor het laatst, bij Hans Klok geloof ik.'

Huffnagel vertelde dat hij er altijd vertrouwen in had gehad dat Rutte de verkiezing zou gaan winnen. Op basis waarvan dan, wilde Sinke graag weten.

'Rita profileerde zich als de kandidaat van buiten. Daar hebben jullie je campagne volledig op ingericht. Wij voerden juist campagne bij de leden van de partij. Die kenden Mark al jaren en kozen uiteindelijk toch hun lijsttrekker. Dat is jullie grote fout geweest.'

Volgens Sinke werd Verdonk bij veel VVD-afdelingen niet toegelaten.

Toen ging het mis tussen de twee campagneleiders. Volgens Sinke wilde Verdonk juist wel campagne voeren bij de leden, maar werd ze bij veel VVD-afdelingen in het land expres niet toegelaten. Deze opmerking schoot bij Huffnagel in het verkeerde keelgat, die beweerde dat Verdonk altijd van harte welkom was, maar dat ze stelselmatig weigerde om met Mark Rutte in debat te gaan. 'Jullie wisten ook wel dat Rita dit glansrijk zou verliezen op inhoud'.

Huffnagel: 'Verder was het een heel mooie campagne.' 'Mooie campagne, hoe kan je dit in vredesnaam een mooie campagne noemen?', fulmineerde Sinke. 'Je hebt verloren Ed. Geef het nou maar toe. Je bent gewoon een heel slechte verliezer,' wierp Huff-

nagel tegen.

De twee gingen vrolijk verder.

Volgens Huffnagel zou er bij het kamp Verdonk een zwarte lijst bestaan met 30 namen van VVD'ers. Ministers, Kamerleden en andere prominenten. Als Verdonk de strijd om het lijsttrekkerschap zou winnen, zou die zwarte lijst stelselmatig worden afgewerkt en die leden een voor een de partij worden uitgegooid. 'Lariekoeke,' beet

Sinke Huffnagel op hoge toon in het Okura toe. 'Welk zwarte lijst was er dan? Geef me dan die namen. Je hebt

gewoon weer zitten kletsen. Een van de dingen zoals jullie het spel hebben gespeeld. Rondvertellen, bijtjesdag, angst aanjagen. Want ja, dan komt het circuit in gevaar hè. Dat moeten we niet hebben met z'n allen. Er is nooit een zwarte lijst geweest, Frits!'

Huffnagel kookte inmiddels van woede. 'Zijn we klaar?', vroeg hij. Hij gaf Sinke een hand en voegde er aan toe 'succes met de verwerking'.

De vraag over de zwarte lijst was nog niet echt beantwoord. 'Bestond die nu wel of niet?' vroeg ik nog een keer aan Sinke. 'Tuurlijk was die er niet. Het is een verzinsel. En je hebt gewoon niet het lef om nu wat namen te noemen.' Huffnagel gaf geen antwoord meer. Hij beende met opgetrokken schouders de grote zaal van het Okura uit. De campagneleiders, die Rutte en Verdonk moesten vertellen hoe ze zich het beste konden presenteren, waren de camera zelf even helemaal vergeten. ←

een heel charmante man.'

Niet lang na dit filmpje stelde op het allerlaatste moment ook Rita Verdonk zich kandidaat. Ze had haar eigen team van vertrouwelingen om zich heen verzameld.

Rita zette hoog in. Tijdens bijeenkomsten in het land zei ze stevast dat ze de eerste vrouwelijke premier van Nederland wilde worden.

Jelleke sneeuwde helemaal onder in dit geweld en kwam

Sinke en Huffnagel in het Amsterdamse Okura.